

## Zaštita privatnosti na granici



Naši mobiteli, tableti, prijenosna računala i USB stickovi naša su privatna oprema, prepuna osobnih podataka, bankovnih, zdravstvenih, poslovnih, poruka i korespodencije koje su samo za naše oči. Te sprave nosimo sa sobom na godišnji odmor, na službeni put, kad idemo popiti kavu, jer jedva čekamo da se spojimo na mrežu. Nitko ne bi smio pristupiti našim uređajima, osim policije s valjanim sudskim nalogom. Tako misli većina od nas. No postoji izuzetak, mjesto na kojem su osobne slobode manje zaštićene, a to su državne granice.

Na ulazu u SAD prilikom carinskog pregleda mogu od vas zatražiti da im omogućite pristup sadržaju računala. Što učiniti u tom slučaju?

Iako priča nije nova, nedavni događaji doveli su je još jednom u fokus. Državljan SAD, nekadašnji tehnički direktor Mozille, Andreas Gal, zadržan je i maltretiran na granici. Nakon ispitivanja i ozbiljnih, nepotkrijepljenih optužbi, rečeno mu je da nema pravo na odvjetnika i traženo da "otključa" svoj pametni telefon i računalo. Dogodilo se to krajem 2018. na aerodromu u San Franciscu. Odbio je "otključati" svoju opremu bez konzultacije s poslodavcem i odvjetnikom, na što mu je službenik citirao članak zakona koji kaže da svaka osoba koja nasilno napadne državnog službenika, odupire mu se, prijeti i ometa ga u obavljanju dužnosti čini krivično djelo.

Gal je borac za ljudska prava, radio je na zaštiti privatnosti i enkripciji, a nedavno je javno iznio svoje protivljenje predsjedniku Trumpu i njegovoj imigracijskoj politici. Gal kaže da nije jedini aktivist koji je maltretiran na granici, uvjeren je da pogranična policija ima popis aktivista i uvid u njihove biografije, jer su mu postavljali vrlo konkretna pitanja o njegovoj karijeri. Pogranična kontrola nerijetko postupi grubo s imigrantima, strancima, ali sad primjenjuju slične metode i prema odabranim građanima SAD.

"Ako su me željeli preplašiti, uspjeli su u tome", kaže Gal. "Prorijedio sam putovanja u inozemstvo, srce mi lupaa svaki put kad prolazim carinsku kontrolu. Ali neće me utišati!"

Prisjećam se intervjua s glazbenicima nove postave bosanske grupe "Zabranjeno pušenje". Na turneji po SAD često su koristili avio prijevoz. Aerodromski sigurnjaci uvijek su, slučajnim odabirom, izdvajali člana grupe koji ima muslimansko prezime. Jednom prilikom, nakon što ga je krupni crni policajac nabio na zid i cijelog ga prepipao, nakon čega nije ponudio nikakvu ispriku ili gestu koja ukazuje na pristojnost, momak mu je rekao: "E moj jarane, s ovakvim manirima nećete vi tako skoro u Europsku Uniju!" Mislim da policajac nije imao razumijevanja za Bosanski humor.

Dok pišem ovaj članak, na TV prikazuju kako policija iznosi Assangea iz Ekvadorske ambasade u Londonu, a Ekvadorski ambasador iznosi smiješnu patetičnu priču kojom nastoji opravdati činjenicu da je njegova zemlja morala popustiti pred pritiskom moćne Amerike. Kao oni su gostoljubiva zemlja, ali Assange ih je kritizirao! Drugim riječima, sam je kriv! Pobornika istine i transparentnosti jedni slave kao heroja ljevice, drugi ga nazivaju običnim izdajnikom. U svakom slučaju, njegovo izručenje pokazuje koliko je opasno zamjeriti se moćnoj državi.

Dok se Hrvatska pripremala za ulazak u EU, pričali su nam o slobodi kretanja kao jednom od glavnih argumenata za pridruživanje zajednici. Brzo smo se navikli da granice unutar EU možemo prelaziti s osobnom iskaznicom, a države koje su unutar Schengena niti ne provjeravaju dokumente na granici. Zvuči utopijski, ali šetnja preko granice bez legitimiranja i pregledavanja prtljage postala je nešto uobičajeno. EU je postala primjer ostatku čovječanstva, pokazujući da je moguć život u obilju, s

dobrom zdravstvenom zaštitom, dobrim školama, uređenim odnosima među državama, poštivanjem ljudskih prava.

A onda su na vanjske granice EU pohrlile tisuće izbjeglica iz siromašnih, zaraćenih država Azije i Afrike. Jedinstvo država unutar EU našlo se na kušnji. Dok je Njemačka predsjednica spremno otvorila granice ljudima u nevolji, nove članice zajednice uplašile su se tolike navale. Javljaju se pokreti suverenizma, čuvanja vlastitih vrijednosti, zatvaranja granica. Politika zatvaranja prevladala je i u Velikoj Britaniji, koja se na referendumu odlučuje za izlazak iz Unije, pri čemu je jedan od odlučnih argumenata bila upravo želja da sami odlučuju o prihvatu izbjeglica, koji ugrožavaju radna mjesta domaćim radnicima.

U povjesti su se i ranije događale migracije. Naši su preci, Germani i Slaveni, došli iz Azije. Asimilirali su domaće stanovništvo, stvorili carstva, pretvorili ih u nacionalne države, srušili feudalizam, oslobodili kmetove, uveli demokraciju, opće pravo glasa, pokrenuli znanstvenu i industrijsku revoluciju i od tada stalno napredujemo. Doduše, uspjeli smo preživjeti dva svjetska rata i totalitarne režime, nakon čega još više cijenimo miroljubivu suradnju. No što je s ostatkom svijeta?

Nedavno sam saznao da na Filipinima još postoji kmetstvo. Seljaci obrađuju zemlju u vlasništvu veleposjednika, koji imaju svoje privatne vojske kojima kmetove drže u pokornosti. U isto vrijeme država je naizgled demokratska, imaju višestranačje, izbore. No kmetovi se uzalud bore da im se dodijeli u vlasništvo zemlja koju obrađuju već generacijama, zemlje koja je bila njihova prije nego su postali španjolska kolonija. U Europi je zemlja dana seljacima još 1848!

Spomenimo još da se u Africi događa eksplozija stanovništva, tako da pravu navalu na granice EU tek možemo očekivati. Kao što naši ljudi idu gdje im je bolje, u Njemačku ih, kažu, ode pedesetak tisuća godišnje, tako i Afrikanci idu za boljim životom. Mi Europljani morat ćemo se bolje organizirati i smisliti zajedničku strategiju koja će omogućiti bolje nošenje s migrantskom krizom. Migracije velikih razmjera nisu spontane, netko njima upravlja. EU ne smije dozvoliti da bude puka žrtva zbivanja kojima netko drugi upravlja.

Klaustrofobija i optuživanje stranaca da su krivi za naše probleme neće riješiti ništa - nisu krivi migranti, nego loša situacija u njihovim zemljama. Dok se to ne riješi, ništa od svjetskog mira i života u raju. Uostalom, kako bi Europljani mogli živjeti u raju, ako ostatak svijeta skapava u bijedi?

Osjećali smo potrebu da se ukratko osvrnemo na širi kontekst kako bi bolje razumjeli probleme sa zaštitom privatnosti na granici. U isto vrijeme, ne želimo postati žrtve sumnjičavosti nekog službenika koji je čvrsto uvjeren da vježbanjem strogoće štiti svoju domovinu. Što učiniti da svima pojednostavimo život?

U tome nam može pomoći sjajan priručnik koji je objavila EFF, dostupan na ovom [linku](#) [1] kao i [savjeti Brucea Schneira](#) [2] o tome kako zaštititi svoj notebook.

Ukratko, na granicu ne treba nositi računalo i mobitel ako na njima imate podatke za koje ne želite da ih drugi gledaju. Ili ćete sve počistiti prije puta, ili još bolje ponijeti, ako možete, laptop/pametni telefon/tablet koji je nov, samo s minimalnom instalacijom, bez ikakvih podataka. Isto se odnosi na USB stickove ili slične medije na kojima spremate svoje prezentacije, CV, članke, što god. Te bi materijale trebalo kriptirati i/ili ih držati u cloudu.

No stvari nisu tako jednostavne. Ako ste podesili laptop da pamti zaporke i automatski otvara pristup cloudu, mailu, webu vaše tvrtke i slično, u nevolji ste. Ako vam je disk na laptopu kriptiran, na granici mogu od vas tražiti šifru za otključavanje. U slučaju da odbijete mogu vam uskratiti ulaz u SAD. Propade vam putovanje, poslovna prilika ili godišnji odmor, propade uloženi novac i vrijeme. Sve zato jer naivno vjerujete u privatnost i ljudska prava!

Bez obzira na pritisak koji na vas vrše granični službenici, shvatite to kao psihološku igru, nastojanje da vas slome i iznude pristanak. Ne smijete ni u kom slučaju izgubiti živce i početi vikati, zahtijevajući svoja prava, jer će ispasti da ste agresivni prema službenoj osobi i ometate je u obavljanju posla. Zato pamet u glavu, ponašajte se s poštovanjem, ali jasno i smireno iznosite svoje

stavove i argumente. I nemojte se izvlačiti humorom, jer ćete brzo shvatiti da vaši sugovornici apsolutno ne razumiju bosanski humor i sve što kažete shvaćaju doslovno.

Najbezbolnije ćete proći ako slegnete ramenima, uključite računalo na kojem nema ničega osim operacijskog sustava. Neka ga proučavaju do mile volje! Malo je škakljivo s mobitelom, ako ga odnesu u drugu prostoriju mogu klonirati SIM karticu bez vašeg znanja. Zato bi bilo dobro za put koristiti svježiju karticu. Svoj regularni SIM ostavite kod kuće, ili ga ponesite u prtljazi, tako da ga možete ubaciti kad je granica već pređena.

Najjednostavnije bi bilo naprosto ostaviti laptop kod kuće! Razmislite o tome, možda se možete snaći i bez njega. S mobitelom je već teže, zašto se odreći komunikacije s bližnjima?

Još jednostavnije bilo bi uopće ne putovati! Čemu gnjavaža, kod kuće vas nitko neće tretirati kao mogućeg terorista! :)

Kad objavljujete nešto na Facebooku, možda biste mogli triput razmisliti da li će to privući pažnju neke obavještajne agencije. Nemojte se ni za živu glavu zalagati za ljudska prava, privatnost, transparentnost, slobodu novinarstva i slične teme koje se neće svima dopasti. Ni za živu glavu ne spominjite Assangea ili Snowdena! Radije objavljujte samo fotografije čevapa koje ste tog dana pojeli. To je neutralno i neće vas uvaliti u nevolje.

Šalimo se, naravno, ali samo napola. Dok sam radio na Srcu slali su me na edukaciju. Mogao sam sam birati i predlagati konferencije na koje ću ići. Uvijek sam birao one koje se održavaju u Europi. Ne zato što ne bih rado upoznao i SAD, već zbog gnjavaže pri dobijanju vize, a i mogućnosti da nekome zapnem za oko na graničnoj kontroli. Nije da ja nekoga ugrožavam, ili da imam štogod skrivati, ali zar nije bolje otputovati u prijateljsku zemlju, članicu EU, gdje će me lijepo primiti, biti ljubazni prilikom kontrole, a i u EU ima mnogo toga što treba vidjeti, naučiti!

Vi odlučite sami, ali prije puta se pripremite, poslušajte savjete EFF. Sretno vam bilo, na putu i na granici!

sub, 2019-04-13 23:15 - Aco Dmitrović **Vijesti:** [CERT](#) [3]

**Kategorije:** [Kolumna](#) [4]

**Vote:** 0

No votes yet

**story\_tag:** [granica](#) [5]

[zaštita privatnosti](#) [6]

**Source URL:** <https://sysportal.carnet.hr/node/1845>

#### Links

[1] <https://www.eff.org/wp/digital-privacy-us-border-2017%20>

[2] [https://www.schneier.com/blog/archives/2009/07/laptop\\_security.html](https://www.schneier.com/blog/archives/2009/07/laptop_security.html)

[3] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/9>

[4] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/71>

[5] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/316>

[6] <https://sysportal.carnet.hr/taxonomy/term/317>